

про охорону здоров'я" від 19.11.1992 № 2801-XII підстава 694-18. - [Електронний ресурс]: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

6. Когут І.А. Проблеми та перспективи фінансування системи охорони здоров'я. - [Електронний ресурс]: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/znpdau_2013_1_1_32.pdf

7. Рудий В.М. Роль органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій у забезпеченні

реформ системи медичного обслуговування населення в Україні. - [Електронний ресурс]: http://www.niss.gov.ua/public/File/2011_table/1222_dop.pdf

8. Попченко Т.П. Реформування системи охорони здоров'я в Україні: організаційне, нормативно-правове та фінансово-економічне забезпечення. - К.: НІСД, 2011. - 41 с.

Гомон Д.О.,
аспірант ОДУВС

Надійшла до редакції: 14.10.2014

УДК: 351.766:35.086.2

ПОРЯДОК ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Русецький А. А.

Стаття визначає порядок притягнення до адміністративної відповідальності юридичних осіб, зокрема, висвітлення процедури та особливостей притягнення до адміністративної відповідальності юридичних осіб. Також зроблені актуальні висновки та пропозиції щодо порядку притягнення до адміністративної відповідальності юридичних осіб.

Ключеві слова: порядок притягнення, адміністративна відповідальність, юридичні особи, стягнення, правопорушення.

Статья определяет порядок привлечения к административной ответственности юридических лиц. В частности освещение процедуры и особенностей привлечения к административной ответственности юридических лиц. Также сделаны актуальные выводы и предложения о порядке привлечения к административной ответственности юридических лиц.

Ключевые слова: порядок привлечения, административная ответственность, юридические лица, взыскания, правонарушения.

Article defines the procedure for administrative liability of legal persons. In particular procedure coverage and features to administrative liability of legal persons. also made relevant conclusions and suggestions for the order instituting administrative liability of legal persons.

Keywords: bring order, administrative responsibility, legal persons, penalties offenses.

Кожен, хто вчинив будь-яке правопорушення, повинен відповісти перед законом за свої діяння. У зв'язку з цим у державі існує механізм притягнення винних до відповідальності. Залежно від характеру правопорушення виділяють різні види юридичної відповідальності, зокрема й адміністративну.

Отже, основним завданням держави є розвиток інституту відповідальності, зокрема адміністративної. Таке завдання реалізується шляхом вдосконалення порядку притягнення до адміністративної відповідальності порушників. Останніми можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Однак порядок притягнення до відповідальності за адміністративні правопорушення юридичних осіб недостатньо розроблений і нормативно регламентований. Саме цим і обумовлюється актуальність обраної тематики дослідження.

Загальні положення інституту адміністративної відповідальності, зокрема і юридичної особи, а також

© А.А. Русецький, 2014

порядок притягнення до адміністративної відповідальності юридичних осіб неодноразово досліджувалися в працях Ю.П. Битяка, А.С. Васильєва, Є.С. Герасименка, О.Ю. Дрозда, О.Л. Жильцова, О.Т. Зими, Р.А. Калужного, А.Т. Комзюка, І.Й. Слубського, С.С. Студенікіна, С.А. Шепетька та інших. Однак незважаючи на таке різноманіття напрацювань у цій царині, залишилося ряд невирішених і дискусійних питань. Зокрема, висвітлення порядку притягнення до адміністративної відповідальності юридичних осіб носить фрагментарний характер. Тому завдання цієї статті полягає у виділенні та висвітленні особливостей такого порядку.

На необхідність визнання юридичної особи суб'єктом юридичної відповідальності вказує зарубіжна практика. Так, наукові кола європейських та інших країн світу, досліджуючи проблему різкого зростання правопорушень і злочинів, що вчиняються юридичними особами, дійшли висновку про необхідність уведення інституту відповідальності юридичних осіб, яка вже давно запроваджена не тільки за вчинення адміністративних, а й кримінальних правопорушень. Так, наприклад, сьогодні їх кримінальну відповідальність встановлено у Франції, Фінляндії, Бельгії, Данії, Японії, Канаді, США, Кореї, Голландії, Норвегії, Австрії та деяких інших країнах. Адміністративну відповідальність юридичних осіб, причому кодифікованими актами, введено в Німеччині, Італії та Португалії. Слід відзначити, що цей інститут широко використовується в праві Європейської Спільноти [1]. Іноді в літературі зустрічається згадка й про так звану "квазікримінальну", а за суттю - адміністративно-кримінальну відповідальність юридичних осіб. Зокрема, таку відповідальність передбачено законодавством Швеції, Італії та Бельгії. В Італії, наприклад, таку відповідальність передбачено за порушення законодавства про свободу конкуренції, у Бельгії - у податковій, митній і сільськогосподарській сферах [1, 90-91; 2, 69-70; 3, 31].

Тому вважається більш вдалим визначення адміністративної відповідальності, сформульоване І.Й. Слубським. Учений пропонує її розуміти як частину примусових заходів, що містить негативну реакцію держави на винне й протиправне діяння, скоєне правопорушення та подальшу мету покарання правопорушника [4, 71-72]. Указане трактування відповідальності визначає її сутність і мету. До того ж воно не обмежує коло суб'єктів адміністративної відповідальності виключно фізичними особами. Але водночас воно й не вказує на можливість застосування заходів адміністративної відповідальності стосовно юридичних осіб.

На нашу думку, під адміністративною відповідальністю слід розуміти, як вірно вказує В.О. Продаєвич, вид юридичної відповідальності, який застосовується до фізичних і юридичних осіб на підставі вчиненого ними адміністративного проступку, у встановленому адміністративним законодавством порядку, із застосуванням до них адміністративних стягнень [5, 10].

Порядок притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності - це визначена законом послідовність дій, якої зобов'язані дотримуватися компетентні органи й посадові особи під час притягнення суб'єкта до адміністративної відповідальності, а також особи, які звинувачені у вчиненні правопорушення, під час розгляду справи про адміністративне правопорушення стосовно них і при оскарженні прийнятого в ній рішення.

Порядок притягнення до адміністративної відповідальності регулюється нормами КпАП України. Причому норми КпАП України передбачають можливість притягнення до адміністративної відповідальності тільки фізичної особи. Отже, порядок притягнення до відповідальності юридичних осіб регулюється нормативно-правовим актом, який прямо не закріплює можливість притягнення до адміністративної відповідальності юридичної особи, адже не визначає юридичну особу як суб'єкта адміністративного правопорушення та не виділяє, які санкції можуть застосовуватися щодо юридичної особи-порушника.

Варто помітити, що відсутність нормативного визначення юридичної особи як суб'єкта адміністративного правопорушення та відповідно закріплення в КпАП України адміністративної відповідальності юридичної особи призводить до того, що різні державні установи, також судові, по-різному трактують положення інших законів України. А саме:

в одному випадку всі суб'єкти права визнаються рівними перед законом, також і юридична особа. Як наслідок, остання за результатами своєї діяльності може притягуватися до відповідальності в адміністративному порядку;

в іншому випадку суб'єктом адміністративної відповідальності визнається виключно фізична особа, оскільки це прямо закріплено в КпАП України. Тому немає правових підстав для застосування норм цього Кодексу до правовідносин, які виникають у зв'язку з притягненням державними органами підприємств, установ і організацій до встановленої законодавством відповідальності [6].

Тому існує нагальна потреба в удосконаленні національного законодавства в царині врегулювання інституту адміністративної відповідальності. Ми поділяємо думку, що таке вдосконалення нормативної бази повинно знайти свій вираз у наступних напрямках:

главу 2 КпАП України потрібно доповнити нормою, яка закріплювала б визначення поняття адміністративної відповідальності із зазначенням того, що суб'єктами такої відповідальності є як фізичні, так і юридичні особи;

глави 3 і 4 КпАП України необхідно доповнити статтями, які б визначали перелік адміністративних стягнень, які можуть застосовуватись стосовно юридичних осіб, та процедуру їх накладення;

особливу частину КпАП України слід доповнити нормами, які б передбачали суб'єктом яких конкретно адміністративних правопорушень є юридичні особи і які санкції щодо них слід застосовувати;

розділи IV та V КпАП України потрібно доповнити нормами, які б визначали й регулювали порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення

та порядок виконання постанов про накладення адміністративних стягнень;

термінологія кодифікованих, інших законних і підзаконних нормативно-правових актів повинна бути уніфікованою, тобто вона має бути спільною, однаковою для всіх нормативних актів України. Це дозволить усунути суперечності в трактуванні й застосуванні окремих норм права, зокрема, пов'язаних із притягненням юридичної особи до адміністративної відповідальності;

уніфікації підлягають також норми правових актів різних галузей права, які визначають порядок функціонування окремих видів юридичних осіб і відповідно порядок притягнення їх до відповідальності, зокрема адміністративної.

Особливості порядку притягнення до адміністративної відповідальності юридичних осіб безпосередньо виражаються через особливості адміністративного провадження. Завдання останнього згідно зі ст. 245 КпАП України полягає у:

своєчасному, всебічному, повному й об'єктивному з'ясуванні обставин кожної справи;

вирішенні справи в точній відповідності з законом;

забезпеченні виконання винесеної постанови;

виявленні причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень;

запобіганні правопорушень;

вихованні громадян у дусі додержання законів;

зміцненні законності [7].

Очевидним є те, що вказані завдання переслідуються й під час провадження в справах про адміністративні правопорушення щодо юридичних осіб. Порядок провадження в справах указаної категорії визначається КпАП України та іншими нормативно-правовими актами України. Такого роду провадження здійснюється в органах (посадовими особами), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення з урахуванням їх підвідомчості, або в районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судах.

Проте в КпАП України не наводиться ані визначення адміністративного провадження, ані його поділ на окремі стадії. Тому вказані питання досліджуються та висвітлюються в наукових працях.

Зокрема, в юридичній енциклопедичній літературі адміністративне провадження трактується як регламентований законом порядок діяльності органів (посадових осіб) адміністративної юрисдикції та судових органів по вирішенню справ про адміністративні правопорушення [8, 49].

О.Л. Жильцов сформулював поняття провадження у справах про адміністративні правопорушення юридичних осіб. Учений запропонував під ним розуміти комплекс взаємопов'язаних і взаємообумовлених процесуальних дій, які здійснюються спеціально уповноваженими органами (посадовими особами) та судами, спрямованих на своєчасне, повне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови та реалізації прав юридичних осіб на оскарження неправомірних дій і рішень, а також виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобіганню правопорушенням, зміцненню законності [3, 9]. Вважаємо, що наведене визначення є занадто громіздким за своїм смисловим навантаженням. Оскільки завдання адміністративного провадження закріплені в КпАП України, у визначенні достатньо зробити

посилаючись на вказану норму.

Отже, під провадженням у справах про адміністративні правопорушення юридичних осіб пропонуємо розуміти комплекс адміністративно-процедурних і процесуальних заходів, що здійснюються уповноваженими органами, посадовими особами чи судами (суддями) з метою притягнення юридичної особи-порушника до адміністративної відповідальності та досягнення інших завдань такого провадження, закріплених у КпАП України та інших нормативно-правових актах України.

Що ж стосується етапів (стадій), за допомогою яких реалізується процедура притягнення юридичної особи до адміністративної відповідальності, то вони є стандартними й ідентичними стадіям адміністративного провадження. Відповідно, притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності відбувається в декілька етапів, а саме:

прийняття справи про адміністративне правопорушення до розгляду;

розгляд справи та оцінка її фактичних обставин і доказів;

ухвалення по справі про адміністративне правопорушення постанови (рішення);

оскарження та опротестування постанови (рішення); виконання постанов (рішень) про накладення адміністративних стягнень [8, 49].

Притягнення до відповідальності неможливе без з'ясування ряду обставин, які у своїй сукупності й формують предмет доказування. Тобто під час адміністративного провадження є перелік обставин, який підлягає обов'язковому встановленню й спрямований на в'яснення всіх деталей про подію правопорушення і його склад. Таким чином, уповноважені суб'єкти провадження забезпечують реалізацію принципів законності та рівності всіх перед законом.

Отже, можна зробити висновок, що притягнення до адміністративної відповідальності неможливе за відсутності достатніх на те підстав. А основною з підстав є наявність складу адміністративного правопорушення. Останній, як відомо, передбачає наявність і взаємозв'язок таких чотирьох елементів - об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони. Висвітлювати зміст наведених структурних елементів складу адміністративного правопорушення в нашій роботі не будемо, оскільки вказані питання не є предметом нашого дослідження. Проте ми вважаємо доцільним зупинитися на окремих особливостях деяких елементів складу адміністративного правопорушення, обумовлених тим, що суб'єктом порушення є юридична особа.

По-перше, процес притягнення до адміністративної відповідальності юридичної особи ускладнюється відсутністю чіткої грані між тим, коли діяння фізичних осіб, які входять до юридичної особи, слід трактувати й сприймати як протиправні діяння окремої фізичної особи, а коли - юридичної особи.

Юридична особа - колективне утворення, що здатне мати права й нести певні юридичні обов'язки (правоздатність), і таким чином виступати суб'єктом не лише суспільних, а й правових відносин. Іншими словами - це колектив фізичних осіб, пов'язаних загальною метою, внутрішньо організований, за рахунок внутрішньої організації відособлений від навколишнього світу, виступаючий зовні як єдине персоніфіковане ціле, що володіє самостійною волею, що несе самостійну відповідальність [3, 38; 9].

Так, відмінною ознакою юридичної особи як суб'єкта адміністративної відповідальності є така її ознака, як колективізм. Колектив осіб відрізняється від простих зібрань людей наявністю внутрішніх стійких організаційних взаємозв'язків, що визначають роль кожної людини всередині колективу. Якщо ці організаційні взаємозв'язки між членами колективу налагоджені належним чином, то здійснення правопорушення одним з його членів практично виключається, оскільки під час внутрішнього контролю буде виправлена ненавмисна помилка або припинені свідомі дії особи, спрямовані на здійснення правопорушення. Якщо ж організаційні взаємозв'язки не налагоджені, дефектні, то через відсутність належного контролю працівник організації може порушити правила або нехтувати обов'язками, що приведе до вчинення правопорушення. При цьому юридична особа буде винною у відсутності належної організації [9]. Тому під час притягнення до адміністративної відповідальності необхідно з'ясувати, чи насправді порушення були допущені через неналежну організацію діяльності своїх підлеглих і контролю за нею юридичною особою (зокрема, адміністрацією), чи фізична особа навмисно прагне створити видимість причетності до правопорушення юридичної особи з метою уникнення власного покарання.

По-друге, особливістю притягнення юридичної особи до адміністративної відповідальності також є необхідність збирання інформації, яка б характеризувала юридичну особу як суб'єкта адміністративного правопорушення та відповідно адміністративної відповідальності.

Для цього потрібно ознайомитися із засновницькою (реєстраційною) й установчою документацією юридичної особи. Адже юридична особа вважається створеною з моменту (дня) її державної реєстрації. Остання полягає у внесенні до єдиного державного реєстру відомостей про організаційно-правову форму юридичної особи, її найменування, місцезнаходження, органи управління, філії та представництва, мету установи, відомості про отримання ліцензії на зайняття окремими видами господарської діяльності тощо. Щодо установчих документів, то вони, окрім інформації, зазначеної в реєстраційній документації, містять також відомості про компетенцію органів управління, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до юридичної особи та виходу з неї тощо.

Вказані відомості вказують на можливість і обов'язок юридичної особи реагувати певним чином на виявленні порушення з метою їх припинення та усунення наслідків (чи зменшення їх негативного впливу). І таким чином, орган (посадова особа), який уповноважений на здійснення адміністративного провадження, оцінює протиправність і суспільну небезпеку діяльності юридичної особи.

По-третє, притягуючи до адміністративної відповідальності юридичну особу, необхідно усвідомлювати, що під виною останньої не слід розуміти її психічне ставлення до своєї діяльності. Це обумовлюється тим, що юридична особа не наділена свідомістю. Але оскільки наявність вини особи є обов'язковою для притягнення її до відповідальності, потрібно з'ясувати в чому виражається провина юридичної особи.

На нашу думку, винність юридичної особи буде встановлюватися шляхом оцінки протиправних діянь цієї особи і їх відповідності її правозуб'єктності. Тобто потрібно встановити правоздатність і дієздатність юридичної особи, а також факт виходу за їх рамки під час функціонування цієї юридичної особи. З цієї метою особі, яка здійснює провадження в справі про адміністра-

тивне правопорушення юридичною особою, необхідно також ознайомитися з реєстраційною та установчою документацією.

По-четверте, порядок притягнення до адміністративної відповідальності юридичної особи ускладнюється відсутністю в КпАП України вказівки на те, які стягнення можуть застосовуватися до юридичної особи і який порядок їх накладення.

Отже, порядок притягнення юридичної особи до адміністративної відповідальності регулюється нормами КпАП України, який прямо не закріплює можливість притягнення до адміністративної відповідальності юридичної особи, адже не визначає юридичну особу як суб'єкта адміністративного правопорушення та не виділяє, які санкції можуть застосовуватися стосовно юридичної особи-порушника. Тому з метою забезпечення ефективності й законності притягнення до адміністративної відповідальності юридичної особи, вказуємо на необхідність внесення відповідних змін до законодавчих актів, що регулюють діяльність із провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Література

1. Иванов Л. Административная ответственность юридических лиц // Закон. - 1998. - № 9.
2. Крылова Н.Е. Уголовная ответственность юридических лиц во Франции: предпосылки возникновения и основные черты / Н.Е. Крылова // Вестник Московского университета. - Право. - 1998. - № 3. - С. 69-70.
3. Жильцов О.Л. Административна відповідальність юридичних осіб: процесуально-правовий аспект: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07 / Жильцов Олександр Леонідович. - Запоріжжя, 2006. - 166 с.
4. Службський І.І. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07

/ Службський Ігор Йосипович. - К., 2007. - 166 с.

5. Продаєвич В.О. Місце адміністративної відповідальності в системі заходів адміністративного примусу: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07 / Продаєвич Валентин Олександрович. - Одеса, 2007. - 201 с.

6. У справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства "Всеукраїнський Акціонерний Банк" щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України, частини першої, третьої статті 2, частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про відповідальність юридичних осіб): рішення Конституційного Суду України від 30.05.2001 № 7-рп/2001. - [Електронний ресурс]: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-01>

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР, 1984, додаток до № 51. - С. 1122.

8. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. - К.: "Укр. енцикл.", 1998. - Т. 1: А-Г. - К.: Вид-во "Юридична думка", 2011. - 656 с.

9. Константинов С.Ф. Забезпечення адміністративного покарання при притягненні до відповідальності юридичних осіб / С.Ф. Константинов // Форум права. - 2010. - № 4. - С. 508-511. - [Електронний ресурс]: <http://firearticles.com/administrativne-pravo/274-zabezpechennya-admnstrativnogo-pokarannya.html>

Русецький А.А.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного,
кримінального права та процесу
Міжнародного університету бізнесу і права
Надійшла до редакції: 27.09.2014

УДК 351.713

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї ЩОДО ДИТИНИ

Хуторянська Т. В.

У статті досліджено питання реалізації адміністративно-правових засад попередження насильства в сім'ї щодо дитини шляхом аналізу чинних міжнародних (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських та принижуючих гідність видів поводження та покарання, Конвенція ООН про права дитини) і вітчизняних (Кодекс України про адміністративні правопорушення, Сімейний кодекс України, Закон України "Про попередження насильства в сім'ї", відомчі акти МВС, МОН, МОЗ, Мінсоцполітики України) нормативно-правових актів у вказаній сфері.

Ключові слова: адміністративно-правові засади, діти, попередження насильства в сім'ї, соціальні служби.

В статье исследован вопрос реализации административно-правовых мер предупреждения насилия в семье относительно ребенка путем анализа действующих международных (Общая декларация прав человека, Международный пакт о гражданских и политических правах, Конвенция ООН против истязаний и других жестоких, бесчеловечных и унижающих достоинство

видов поведения и наказания, Конвенция ООН о правах ребенка) и отечественных (Кодекс Украины об административных правонарушениях, Семейный кодекс Украины, Закон Украины "О предупреждении насилия в семье", ведомственные акты МВД, МОП, МОЗ, Минсоцполитики Украины) нормативно правовых актов в указанной сфере.

Ключевые слова: административно-правовые принципы, дети, предупреждение насилия в семье, социальные службы.

In the article the question of realization of administrative measures of warning of violence is investigational in relation to a child by an analysis operating international (General declaration of human rights, International pact about civil and political laws, Convention of UNO against tortures and other cruel, inhuman and humiliating dignity types of conduct and punishment, Convention of UNO about rights for a child) and domestic (Code of Ukraine about administrative offences, Domestic code of Ukraine, Law "About warning of violence in monogynopaediums", department acts of Ukraine) normatively legal acts in the indicated sphere.